

10.SINIF I. ÜNİTE

Aşağıdaki görselden yararlanarak soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Görselde “Felsefede önemli olan varış noktası değildir, yolculuğun kendisini anlamaktır.” ifadesiyle ne anlatılmak istenmiş olabilir?

→ Bu ifade, felsefenin kesin ve tek bir sonuca ulaşmak için değil; düşünme, sorgulama ve kendini tanıma süreci için yapıldığını anlatır. Yani felsefede asıl değer, soruların ve arayışın kendisindedir.

2. Görseldeki farklı yollar, felsefe hakkında size ne düşündürüyor?

→ Felsefenin farklı düşünce biçimlerine, akımlara ve yorumlara açık olduğunu gösteriyor. İnsanlar aynı soruya farklı yollarla yaklaşabilir; bu da felsefenin çoğulcu ve zengin bir alan olduğunu düşündürüyor.

3. Bu görselden yola çıkarak felsefeyi nasıl tanımlarsınız?

→ Felsefe, insanın merakla başladığı bir yolculuktur; doğruyu, yanlış, anlamı ve hakikati sorgulayarak kendisini ve dünyayı anlamlandırma çabasıdır. Felsefe, insana tek bir cevap sunmaz; onun yerine düşünmeyi, sorgulamayı ve farklı bakış açılarını kazandırır.

4. Sizce bu görsele başka hangi levhalar eklenebilir?

→ Özgürlük, Adalet, Varlık, Ahlak, Mutluluk, Sorumluluk, İnsan, Bilgelik gibi kavramlar levha olarak eklenebilir. Böylece felsefenin geniş ilgi alanı daha iyi yansıtılmış olur.

■ Sokrates'in (Sokrates) görüşlerini içeren aşağıdaki bilgi diyagramından yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. Sokrates'i hikmet sahibi (bilge) olarak kabul edebilir miyiz?

Gerekçelendirerek açıklayınız.

→ Hayır, Sokrates'i tam anlamıyla hikmet sahibi (bilge) olarak kabul edemeyiz. Çünkü o, hiçbir zaman kendisini bilge görmemiş, aksine "Bildiğim tek şey, hiçbir şey bilmediğimdir." sözüyle bilgisizliğinin farkında olduğunu vurgulamıştır. Sokrates'in amacı bilgelik iddiasında bulunmak değil, insanları sürekli sorgulamaya yönlendirmektir. Bu yüzden Sokrates, bilge olmaktan çok, bilgelik yolunda yürüyen bir arayıcıdır.

2. "Üzerinde düşünülmeyen hayat yaşanmaya değmez." sözünü bilgi diyagramından yararlanarak değerlendiriniz.

→ Bu söz, sürekli sorgulama yapmanın önemini vurgular. Diyagramda da görüldüğü gibi kendini bilmek, sorgulama ile gerçekleşir. Sorgulamayan insan neyin iyi neyin kötü olduğunu bilemez, bilgisizlik içinde kalır. Bu yüzden sorgulanmayan hayat, erdemli ve anlamlı bir hayat değildir.

3. "Bilgi, erdemdir." ifadesini hikmet kavramı ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

→ Hikmet, doğru bilgiye dayalı erdemli yaşamdır. Sokrates'e göre insan iyiliği ve kötülüğü bildiğinde buna uygun davranır. Yani gerçek bilgi, insana erdem kazandırır. Dolayısıyla bilgi ile hikmet birbirine bağlıdır: Bilgisiz insan erdemli olamaz, erdemli insan da bilgelikten uzak kalmaz.

4. Sokrates'in düşünme biçiminden yola çıkarak felsefenin düşünme ve bilgi ile ilişkisi hakkında hangi sonuçlara varabilirsiniz?

→ Felsefe, sürekli sorgulamayı esas alır ve bilgiyi hayatın merkezine koyar. Sokrates'in yöntemi, düşünmenin asla bitmeyen bir süreç olduğunu gösterir. Bilgi arayışı olmadan erdemli yaşam mümkün değildir. Bu nedenle felsefe, hem düşünmenin hem de bilginin rehberi olarak insanın kendini ve dünyayı anlamasını sağlar.

Öğretmeninizin rehberliğinde 4-6 kişilik gruplara ayrılarak birer grup sözcüsü belirleyiniz. Aşağıdaki adımları takip ederek uygulamayı gerçekleştiriniz.

1. Felsefenin konusuna vurgu yapan tanımlar hangi filozoflara aittir?

- **Aristoteles:** Felsefe, varlığın ilkeleri ve nedenleri üzerine sistematik bir araştırmadır.
- **Hilmi Ziya Ülken:** Felsefe, varlık hakkındaki düşünce ve bu düşünce üzerinde düşüncedir; yani varlık ilmidir.
- **Farabi:** Felsefe, var olmaları bakımından varlıkların bilinmesidir.
- **Kindi:** Felsefe, insanın gücü ölçüsünde varlığın hakikatini bilmesidir.
- **Rene Descartes (Röne Dekart):** Felsefe; tüm bilgilerin temelini oluşturan, kesin ve açık bilgiler üzerine inşa edilen bir düşünce sistemidir.

2. Hangi filozofların tanımları felsefenin amacını ifade etmektedir?

- **Platon:** Felsefe, gerçekliğin hakiki doğasını kavramak, şeylerin amaçlarının bilgisine sahip olmaktır.
- **İbni Sina:** Felsefe, insanın bilme gücü ölçüsünde şeylerin tümünün hakikatlerine vâkıf olmasını amaçlayan bir disiplindir.
- **Karl Jaspers:** Felsefe yolda olmaktır.
- **Sokrates:** Felsefe, neleri bilmediğini bilmektir.
- **Immanuel Kant:** Felsefe, kendisini akla dayanan nedenlerle meşru kılmak veya haklı çıkarmak iddiasında bir zihinsel etkinlik biçimidir.
- **Anselmus:** Felsefe, inanılanı anlamaya çalışmaktır.

3. Hangi filozofların tanımları, felsefenin yararları ile ilgili bir bilgi ortaya koymaktadır?

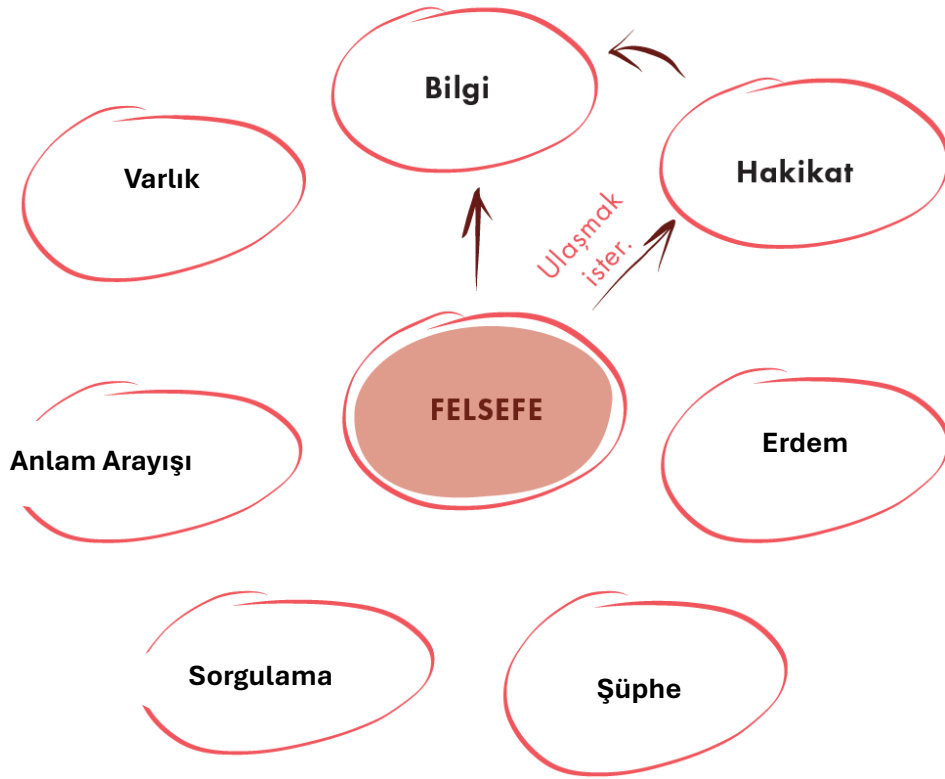
- **Nurettin Topçu:** Felsefe, insanın ve milletin iradesini şekillendiren, hayata yön veren bir düşünce biçimidir.
- **Takiyettin Mengüşoğlu:** Felsefe, çok yönlü, kuşkulu ve derinlemesine düşünce biçimidir.
- **Descartes:** Felsefe, kesin ve açık bilgilere dayalı bir düşünce sistemi kurarak insana sağlam bilgi sağlar.
- **Ernst Von Aster :** Gerçek felsefe, bir konuşma; bir soru ve cevaptır. Cevabı daima en derin yerinden yakalayıp çürütmek isteyen bir şüphedir.

4. Verilen tanımların ortak noktalarını belirleyiniz ve bu ortak noktaları göz önünde bulundurarak öne çıkan kavramları ve konuları yazınız.

- **Tanımlarda öne çıkan kavramlar:**
→ Bilgi, hakikat, varlık, düşünme, sorgulama, şüphe, irade, yolculuk.
- **Tanımlarda öne çıkan konular:**
→ Varlık, insan, bilgi, hakikat arayışı, iyi-kötü, sorgulama süreci, yaşamın anlamı, İnsanın kendini tanıması, evreni anlaması.

■ **2. Adım: İşlem basamaklarını sırasıyla uygulayınız.**

- Aşağıda verilen kavram haritasını felsefe tanımlarındaki ortak noktalardan yararlanarak tamamlayınız. Felsefe ile ilişkilendirdiğiniz diğer kavramları da haritaya ekleyerek kavramlar arasındaki bağlantıları örnekte gösterildiği gibi uygun şekilde belirtiniz.

- Tamamladığınız kavram haritasından yararlanarak grubunuza ait bir felsefe tanımı oluşturunuz ve grup sözcünüz aracılığı ile tanımınızı sınıfta paylaşınız.

“Felsefe; insanın varlık, bilgi ve hakikat üzerine düşünerek, sorgulama ve şüphe yoluyla erdeme ulaşmaya çalıştığı, kendini ve evreni anlamlandırmaya yönelik bitmeyen bir arayış yolculuğudur.”

■ **Felsefenin ortak bir tanımının mümkün olup olmadığını akvaryum tekniğiyle tartışınız. Bunun için aşağıdaki işlem basamaklarını takip ediniz:**

Öğretmeninizin rehberliğinde 4-6 kişilik gruplara ayrılarak birer grup sözcüsü belirleyiniz. Aşağıda verilen “Dünya Felsefe Gelenekleri” isimli bilgi görselini inceleyip adımları takip ederek uygulamayı gerçekleştiriniz.

1. Adım: Grup arkadaşlarınızla dünya felsefe geleneklerinin benzer ve farklı yönlerini listeleyiniz.

Benzer Yönler:

- Bütün felsefe gelenekleri insanın varlığını, bilgisini, mutluluğunu ve iyi yaşamı sorgulamıştır.
- Her gelenek, bireyin ve toplumun nasıl daha iyi bir hayat sürdürebileceği üzerine kafa yormuştur.
- Felsefe, yalnızca teorik bir düşünce değil, aynı zamanda hayata yön verme çabası olmuştur.

Farklı Yönler:

- **Hint Felsefesi:** Ruhun özgürleşmesi, acılardan kurtuluş ve şefkat gibi daha içsel ve mistik boyutlara odaklanmıştır.
- **Çin Felsefesi:** Toplumsal düzen, ahlak, devlet yönetimi ve erdemli insan üzerine yoğunlaşmıştır.
- **Antik Yunan Felsefesi:** Mitolojiden uzaklaşıp akla, mantığa ve doğa araştırmalarına yönelmiş; bilimin temellerini atmıştır.
- **Türk-İslam Felsefesi:** Tanrı, iman, ruh ve ahlak gibi dini meseleleri felsefi bakışla birleştirmiştir.
- **Alman Felsefesi:** İnsanı merkeze almış; özgürlük, ahlak, adalet ve aklın önemi üzerine yoğunlaşmıştır.
- **Anglosakson Felsefesi:** Deney ve bilime dayanarak liberal düşünceyi ve bireysel hakları savunmuştur.
- **Amerikan Felsefesi:** Pragmatizm ile toplumsal sorunlara pratik çözümler üretmeye yönelmiştir.
- **Fransız Felsefesi:** İnsan hakları, özgürlük, eşitlik ve toplumsal değişim konularına odaklanarak siyasi dönüşümlere zemin hazırlamıştır.

2. Adım: “Felsefe, farklı kültürlerin felsefe gelenekleri yerine tek bir kültürün ürünü olsaydı felsefi düşüncenin gelişmesi mümkün olur muydu?” sorusunu grup arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Hayır. Çünkü felsefi düşüncenin gelişmesi için farklı kültürlerin katkısı zorunludur. Tek bir kültürün bakış açısı felsefeyi sınırlı ve tek yönlü kılardı. Hint, Çin, Yunan, İslam, Batı ve modern gelenekler birbirini tamamlamış ve düşünce dünyasını zenginleştirmiştir. Örneğin Yunan felsefesi doğa ve akıl üzerine odaklanırken, Doğu felsefeleri ahlak ve yaşamın anlamına yönelmiş, İslam felsefesi bu iki yönü birleştirmiştir. Bu çeşitlilik sayesinde felsefe daha evrensel, derin ve çok boyutlu bir düşünce alanı hâline gelmiştir.

1. Bölüm: Aşağıdaki kavramlarla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri boşluklara iki dakika içinde yazınız.

Felsefe:	Sorgulama
Felsefe:	Bilgi
Felsefe:	Hakikat
Felsefe:	Ahlak
Felsefe:	Varlık

Felsefi Düşüncenin Gelişimi:	Antik Yunan
Felsefi Düşüncenin Gelişimi:	Orta Çağ
Felsefi Düşüncenin Gelişimi:	Rönesans
Felsefi Düşüncenin Gelişimi:	Aydınlanma
Felsefi Düşüncenin Gelişimi:	Modern Çağ

2. Bölüm: Birinci bölümde verdiğiniz her cevaba ve buna bağlı kavramlara yer vererek anlamlı cümleler yazınız.

Felsefe	
1. Cümle:	Felsefe, insanın dünyayı anlamak için sürekli sorgulama yapmasını sağlar.
2. Cümle:	Felsefenin en önemli amacı doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmaktır.
3. Cümle:	Hakikate ulaşma çabası, felsefenin en temel yönlerinden biridir.
4. Cümle:	Ahlak felsefesi, insanın iyi ve kötü üzerine düşünmesine rehberlik eder.
5. Cümle:	Felsefe, varlık ve evrenin anlamını araştırarak insana yeni bakış açıları kazandırır.

Felsefi Düşüncenin Gelişimi	
1. Cümle:	Antik Yunan felsefesi, doğayı akıl ve mantık yoluyla anlamaya çalışmıştır.
2. Cümle:	Orta Çağ felsefesi, inanç ile aklı uzlaştırmaya yönelik tartışmalarla şekillenmiştir.
3. Cümle:	Rönesans döneminde insan ve sanat ön plana çıkarak düşünce özgürleşmiştir.
4. Cümle:	Aydınlanma Çağı , akıllı merkeze alarak bilimsel ve toplumsal ilerlemenin önünü açmıştır.
5. Cümle:	Modern Çağ felsefesi, özgürlük, insan hakları ve bilimsel gelişmelerle daha kapsamlı bir boyut kazanmıştır.

Aşağıdaki anekdotlardan yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. Anekdot

Batı Anadolu kıyılarında yaşayan ve geçim sıkıntısı çekmeyen bir filozof olarak Thales'in ilgileri, ortalama insanın ilgilerinden farklıydı. Gündelik işlerini kölesi veya hizmetkârına yaptıran Thales, "bir şeylerin neden var olduğunu" merak ediyordu. Hatta yeryüzündeki şeyleri bir tarafa bırakıp "gökyüzünde olup bitenlere" ilgi göstermişti. O, bir gün yanında Trakyalı hizmetkârı da olacak şekilde gezintiye çıkmıştı; anlatılanlara göre gökyüzüne bakarken önündeki çukuru göremeyip yere boylu boyunca serilmişti. Thales, yere serilmekle de kalmayıp kölesinin alayına hedef olmuştu. Kölesi, "Siz filozoflar böylesiniz; ayağınızın altındakileri görmezken göklerde olup biteni anlamaya çalışırsınız!" demişti.

Ahmet Cevizci, *Felsefe*

2. Anekdot

Demokritos (Demokritos) sofrasına gelen incirleri yerken bir bal kokusu almış ve hemen bir araştırmadır başlamış kafasında, o güne dek incirlerinden almadığı bu koku nerden gelebilir diye. Merakını gidermek için kalkmış sofradan, incirlerin toplandığı yeri görmeye gitmek istemiş. Sofradan niçin kalktığını duyan hizmetçi kadın gülmüş: Boşuna zaman kaybetmeyin, demiş; incirleri bal çanağına koymuştum toplarken. Demokritos'un canı sıkılmış bu araştırma fırsatını kaçırdığı, bir merak konusu elinden alındığı için. "Hadi be sen de." demiş hizmetçi kadına, "keyfimi kaçırdın; ama ben yine de bal kokusu incirde kendiliğinden varmış gibi nedenini araştıracağım." Böyle demiş ve yanlış, kendi varsaydığı bir etkiye doğru nedenler bulmaktan geri kalmamış. Ünlü ve büyük bir filozofun bu hikâyesi, sonunda bir kazanç umudu olmaksızın bizi seve seve bir şeylerin ardına düşüren araştırma tutkumuzu apaçık anlatıyor.

Montaigne (Monteyn), *Denemeler*

3. Anekdot

Sokrates'in dostlarından biri Delphoi [Delfoi] tapınağındaki kâhine "insanların en bilgesinin kim olduğunu" sormuş. Kâhin duraksamadan "Sokrates" yanıtını vermiş. Oysa Sokrates, "Bildiğim tek bir şey var, o da hiçbir şey bilmediğim." diyen biridir. Mesaj Sokrates'e ulaşınca filozof ondaki hikmeti ortaya çıkarmak amacıyla insanları sorgulamaya başlamış. Sonuçta kâhinin söylediğinin doğru olduğunu anlamış. Çünkü görmüş ki insanlar hayatın anlamıyla ilgili sağlam bir kavrayıştan yoksun oldukları gibi, bu durumun farkında bile değillermiş.

Ahmet Cevizci, *Felsefe*

1. Thales, Demokritos ve Sokrates'in verilen anekdotlardaki tutumları, filozof olmayan insanlardan hangi bakımdan farklıdır?

- **Thales:** Günlük işlerle değil, evrenin ve gökyüzünün nedenleriyle ilgilenmiştir. Merakı, sıradan insanların ilgisinin ötesine geçmiştir.
- **Demokritos:** Sofradaki basit bir olaydan bile araştırma konusu çıkarmış, merakını tatmin etmek için incirlerin kaynağını sorgulamıştır.
- **Sokrates:** Bilgisizliğin farkında olup, insanları sorgulamaya yönelmiştir. Hakikati ararken tevazu göstermiştir.

2. Thales, Demokritos ve Sokrates'in düşünme biçimlerinde öne çıkan özellikler nelerdir?

- **Thales:** merak ve gözlem
- **Demokritos:** bilimsel merak ve deneyci yaklaşım.
- **Sokrates:** diyalektik yöntem ve eleştirel düşünce

3. Felsefi bir düşünce, diğer düşünce türlerinden nasıl ayırt edilebilir?

- Felsefi düşünce, **eleştirel, sorgulayıcı ve temellendirilmiş** olmasıyla ayırt edilir.
- Günlük düşünce yüzeyseldir, felsefi düşünce derinlemesine analiz yapar.
- Felsefi düşünce, yalnızca bireysel merakla kalmaz, **evrensel sorulara** yönelir.
- Bilimsel düşünce deney ve gözleme dayanır, felsefi düşünce ise bunları da sorgular ve temel ilkeleri tartışır.
- Dini düşünce inanca, felsefi düşünce ise **akla ve mantığa** dayanır.

Sayfa 27

Çalışma Kâğıdı

■ "Felsefi Düşüncenin Temel Özellikleri" metninden yararlanarak işlem basamaklarını gerçekleştiriniz.

1. Merak etmenin felsefi düşüncedeki rolü nedir?

Merak, felsefi düşüncenin çıkış noktasıdır. İnsan, çevresindeki olayların nedenini ve anlamını merak ettiği için sorular sorar. Bu sorular, hakikat arayışını başlatır ve felsefenin temelini oluşturur.

2. Felsefi düşüncenin rasyonel olması neden önemlidir?

Felsefi düşüncenin rasyonel olması, onu öznel kanaatlerden ayırarak sağlam temellere dayandırır. Akıl ve mantığa yaslanan düşünce, doğru bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır ve felsefenin güvenilirliğini artırır.

3. Tutarlılık, felsefi düşüncenin hangi yönlerini güçlendirir?

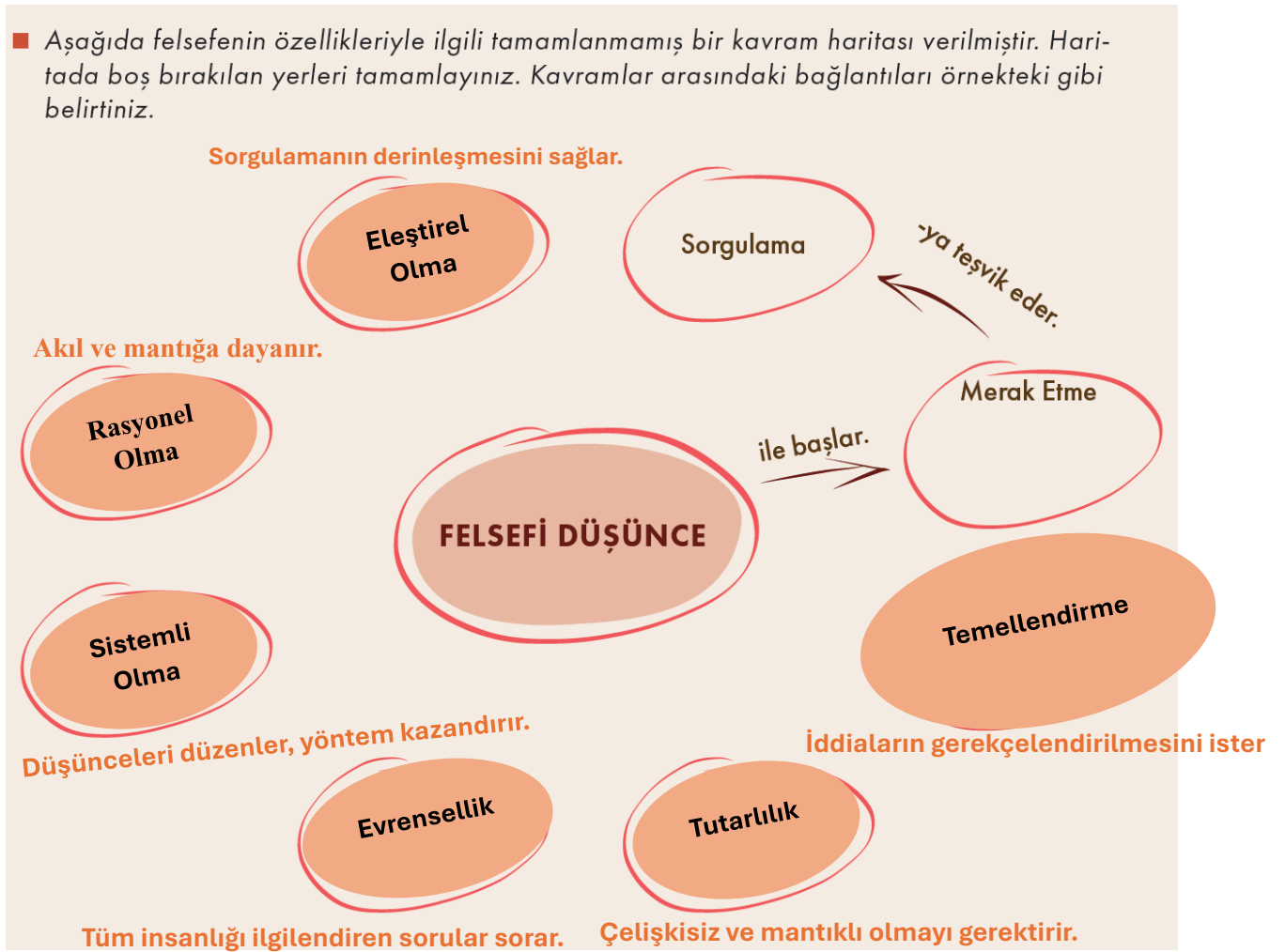
Tutarlılık, filozofun düşüncelerine iç bütünlük kazandırır; bu sayede görüşler yalnızca çelişkisiz değil, aynı zamanda güvenilir ve ikna edici bir nitelik kazanır. Böylece felsefi düşünce, dağınık fikirler yığını olmaktan çıkıp sistemli bir yapı hâline gelir ve gelişimini sürdürebilir.

4. Eleştirel tavırla konulara yaklaşmanın felsefedeki önemi nedir?

Eleştirel tavır, bilgilerin doğruluğunu sorgulamayı ve körü körüne kabulleri reddetmeyi sağlar. Bu yaklaşım, felsefenin sürekli yenilenmesine, gelişmesine ve hakikate daha yakın sonuçlara ulaşmasına imkân verir.

Kısa Metin (Felsefi Düşüncenin Özellikleri)

Felsefi düşünce, merakla başlayan ve sorgulamayla devam eden bir yolculuktur. Bu yolculukta filozof, şüphe ederek, eleştirerek ve aklını kullanarak doğruya ulaşmaya çalışır. Tutarlılık ve sistemlilik, düşüncelerin sağlamlığını güçlendirir. Evrensel sorunlara yönelen felsefi düşünce, insanın kendini ve dünyayı anlamasına katkı sunar.

■ Aşağıdaki adımları takip ederek düşün, eşleş, paylaş etkinliğini gerçekleştiriniz.

1. Adım: Aşağıdaki metni inceleyiniz ve bu metinden çıkarımda bulunarak felsefi soruların niteliklerini belirtilen alana yazınız.

Felsefi Soruların Nitelikleri

- Felsefi sorular, gündelik ve pratik sorunların ötesindedir; yaşamın anlamı, bilgi, hakikat gibi temel konuları sorgular.
- Bu soruların kesin ve tek bir cevabı yoktur, her yeni düşünce farklı cevaplar doğurabilir.
- Çoğunlukla “nedir?” sorusuyla başlar; kavramların özünü, temelini ve anlamını araştırır.
- Felsefi sorular, eleştirel, sorgulayıcı ve düşündürücüdür.
- Bu sorular, kişisel merak ve sorgulamanın ürünüdür; bireyin kendisine yönelttiği sorulardır.
- Evrensel ve soyut konulara yönelir, dar bir çerçeveye sınırlı kalmaz.

2. Adım: Yakın ve uzak çevrenizde gözlemlediğiniz sorunlar üzerine üç tane felsefi soru oluşturarak aşağıda belirtilen alana yazınız.

Felsefi Sorularım (Yakın ve Uzak Çevremden Örnekler)

1. İyi nedir, gerçekten evrensel bir iyi var mıdır yoksa iyi göreceli midir?
2. Özgürlük nedir, insan gerçekten özgür olabilir mi yoksa her zaman bir sınır içinde midir?
3. Hakikat nedir, hakikate ulaşmak mümkün müdür yoksa her şey yorumdan mı ibarettir?

■ Aşağıdaki açıklamadan yararlanarak soruları cevaplayınız.

1. Felsefenin bilim, din ve sanat alanlarıyla ortak konuları nelerdir?

- Hepsini insanı, evreni, yaşamın anlamını, hakikati ve değerleri sorgular.

2. Felsefenin bilgiye ulaşmada kullandığı yöntem; bilim, din ve sanattan hangi yönleriyle ayrılır?

Felsefenin bilgiye ulaşmada kullandığı yöntem akıl yürütme, eleştirel sorgulama ve temellendirilmedir. Bu yönüyle bilimden deneysel gözleme dayanmaması, dinden vahye ve inanca dayanmaması, sanattan ise sezgi ve estetik yaratıcılıkla değil kavramsal düşünmeyle ilerlemesi bakımından ayrılır. Felsefe, akla dayalı sorgulayıcı bir yol izler.

3. Felsefi düşüncenin bilim, din ve sanata katkıları neler olabilir?

- Bilimde kavramların ve yöntemlerin sorgulanmasını sağlar.
- Dinde inançların temellendirilmesine ve dogmaların eleştirisine katkı sunar.
- Sanatta güzellik, anlam ve estetik değerlerin tartışılmasını sağlar.

4. Bilim, din ve sanatın felsefi düşünceye katkıları neler olabilir?

- Bilim: Deneysel veriler ve yeni keşiflerle felsefi düşünceyi besler.
- Din: Ahlaki ilkeler ve varoluşsal sorular üzerinden felsefeye malzeme sunar.
- Sanat: İnsanın duygu dünyasını, estetik deneyimleri ve farklı ifade biçimlerini felsefi tartışmalara taşır.

Günlük hayatınızda karşılaştığınız bir problemi (örneğin çevre kirliliği) belirleyiniz. Felsefenin bu problemi nasıl ele alacağına dair düşüncelerinizi açıklayınız. Felsefenin yaklaşımını bilim, sanat ve dinin yaklaşım biçimleriyle karşılaştırınız.

- **Felsefe:** Çevre sorununu insan-doğa ilişkisi, etik sorumluluk ve gelecek kuşakların hakları bağlamında ele alır. Felsefe, çevre kirliliğini sadece teknik bir sorun olarak görmez.
- **Bilim:** Çevre kirliliğinin nedenlerini araştırır, ölçer, teknik çözümler (geri dönüşüm, enerji kaynakları) geliştirir.
- **Din:** Doğayı Tanrı'nın emaneti olarak görür; insanın çevreyi koruma sorumluluğunu ahlaki ve dini bir görev sayar.
- **Sanat:** Çevre sorunlarını eserlerinde işleyerek toplumsal farkındalık yaratır, insanlara duygusal ve estetik düzeyde dokunur. Sanat kirliliğin yarattığı duygusal etkiyi estetik bir dille ifade eder ve farkındalık yaratmayı hedefler. "Ne hissetmeliyiz?" sorusuna yanıt verir.

Aşağıdaki yapılandırılmış gridde felsefenin diğer alanlarla ilişkisi konusunda çeşitli ifadeler yer almaktadır. Kutucuk numaralarını kullanarak cevapları uygun boşluklara yazınız. (Bir kutucuk numarasını birden fazla cevap için kullanabilirsiniz.)

1.	Akıl ve mantık temeline çalışır.	2.	Eleştirel bir yaklaşımla doğruları araştırır.	3.	İnsanın güzellik ve beğeni duygusunu geliştirir.	4.	Olguları ve olayları ele alır.
5.	Evrensel ilkelere ulaşmaya çalışır.	6.	Dünyayı ve insan yaşamını anlama çabasıdır.	7.	Varlığı konu alır.	8.	Hayal gücü ve sezgiye dayanır.
9.	Varlık ve değer bakımından temel olanı bulmaya çalışır.	10.	Özneldir.	11.	İddialarını inanç öğretilerine dayandırır.	12.	Dünyayı anlamak ve yasaları keşfetmek amacını taşır.
13.	Güzellik yaratmak ve güzel olanı yakalamak asıl amacıdır.	14.	Varlığı bütünselliği içinde ele alır.	15.	Deneyssel yöntemi kullanır.	16.	İnsanın içinde yaşadığı evreni anlama, ona anlam kazandırma isteğine cevap verir.
17.	Nesneldir.	18.	Kaynağı ilahidir.	19.	Yaratıcılık gerektirir.	20.	Sistemli bir araştırma faaliyetidir.

a) Felsefe için doğru kabul edilebilecek ifadeler:

1, 2, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 16, 20

b) Bilim ve felsefenin ortak özellikleri:

1, 2, 5, 6, 7, 12, 16, 20

c) Bilim için doğru kabul edilebilecek ifadeler:

1, 2, 4, 5, 6, 7, 12, 15, 16, 17, 20

ç) Din ve felsefenin ortak özellikleri:

6, 7, 9, 10, 16

d) Hem sanat hem felsefenin özellikleri:

10, 19

e) Sanat için doğru kabul edilebilecek ifadeler:

3, 8, 10, 13, 14, 19

f) Dinin özellikleri:

6, 7, 9, 10, 11, 18

■ Felsefenin işlevlerine ilişkin bir tartışmayı konuşma halkası tekniği ile gerçekleştirmek için aşağıdaki adımları takip ediniz.

(verilen beş metni okuyoruz)

Felsefenin Bireysel İşlevleri

- Eleştirel düşünme becerisini geliştirir, bireyin doğruyu yanlıştan ayırmasını sağlar.
- Karar verme ve problem çözme yeteneğini güçlendirir.
- Bireye olaylara farklı bakış açılarından yaklaşma alışkanlığı kazandırır.
- Tutarlı, sistemli ve sorgulayıcı düşünme becerisini artırır.
- Anlam arayışında bireye rehberlik eder, yaşamına değer katar.
- Kendi bilgi ve inançlarını değerlendirme ve yeniden gözden geçirme olanağı sunar.

Felsefenin Toplumsal İşlevleri

- Adalet, eşitlik, özgürlük gibi evrensel değerlerin korunmasına katkıda bulunur.
- Toplumların karşılaştığı krizlerde (ör. pandemi, savaş, yoksulluk) rehberlik eder.
- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etik yönlerini sorgular.
- Toplumsal uyum, dayanışma ve barış için fikir üretir.
- Sürdürülebilir kalkınma ve kapsayıcı toplum vizyonuna katkı sunar.
- Kültürler arası diyalog geliştirerek insanlığın ortak sorunlarına çözüm arar.

Kısacası; Felsefe, birey açısından eleştirel düşünce ve bilinç kazandırırken; toplum açısından adaletli, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaşamın temellerini güçlendirir.

- Aşağıdaki tabloda sol tarafta felsefi düşüncenin özellikleri, sağ tarafta ise bu özelliklere ilişkin açıklamalar verilmiştir. Tablodaki boşlukları doldurunuz.

✓ Tablo Cevapları

Felsefi Düşüncenin Özellikleri	Açıklamalar
Tutarlı olma	Filozofun öne sürdüğü düşüncelerde mantıksal bir çelişki bulunmaz.
Şüphe etme	Felsefe, hiçbir bilgiyi sorgulamadan doğru kabul etmez; doğruluğu kanıtlanana kadar her bilgiyi kuşku süzgecinden geçirir.
Evrensel olma	Felsefe, bütün insanları ilgilendiren konuları sorgular.
Rasyonel olma	Felsefe, akla ve mantığa dayanır; duygulardan çok düşünceyle hareket eder.
Hayret etme	Felsefe, ele aldığı bir konuyu o konuyla ilk kez karşılaşıyormuş gibi sorgular ve bu şekilde bilgiye ulaşmaya çalışır.
Sistemli olma	Felsefe, ele aldığı konuyu düzenli, mantıklı ve bütünlüklü bir şekilde inceler.
Refleksif olma	Felsefi düşüncede zihin, kendi üzerine dönerek sahip olduğu bilgileri sorgular.
Merak etme	İnsanın alışılmış olanı sorgulayıp görünenin arkasındaki gerçeği araştırmaya yönelten içsel isteğidir.
Eleştirel olma	Bir bilginin doğru olduğu kabul edilse bile felsefe, yine de onun doğruluğunu araştırır.
Yığılımlı ilerleme	Felsefi bilgi bir anda ortaya çıkmaz; önceki filozofların görüşleri üzerine yeni düşünceler eklenerek zamanla gelişir ve ilerler. Derinleşir.

✓ Felsefi Sorular

- **Mutluluk:** Mutluluk, dış koşullara mı yoksa insanın iç dünyasına mı bağlıdır?
- **Teknoloji:** Teknolojik ilerleme insanı özgürleştirir mi, yoksa bağımlı hale mi getirir?
- **Arkadaşlık:** Gerçek arkadaşlık çıkar ilişkilerinden tamamen bağımsız olabilir mi?
- **İnsan:** İnsanı insan yapan şey akı mıdır, yoksa değerleri midir?

1-4. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Felsefe tarihi dersi kapsamında üniversitede bir çalışma grubu kuran Ali, Elif ve Canan; felsefi düşüncenin kökenleri ve gelişimi hakkında tartışmalar yürütmektedir. Grup üyeleri, dersi veren akademisyenin önerdiği metinleri ayrıntılı bir şekilde inceleyerek kendi görüşlerini birbirleriyle paylaşmaktadır.

Ali: Okuduğumuz metinde felsefi düşüncenin birdenbire ortaya çıkmadığı ve uzun yılların bilgi birikimine dayalı olarak farklı toplumlarda farklı biçimlerde kendini gösterdiği yazıyordu. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Elif: Evet, gerçekten ilginç. Özellikle felsefi düşüncenin temellerinin Mısır, Sümer, Babil gibi eski medeniyetlere dayandığını öğrenmek beni şaşırttı. Bu medeniyetlerin bilimsel buluşları, dinleri, mitolojileri ve dünya görüşleri felsefi düşüncüyü şekillendirmiştir.

Canan: Hatta felsefi düşüncenin izlerine Çin, Hint ve İran medeniyetlerinde de rastlanması dikkat çekici. Farklı medeniyetlerde eş zamanlı olarak benzer düşüncelerin ortaya çıkması hayli ilginç bir durum.

Ali: Evet, özellikle sistemli felsefenin Antik Yunan'da ortaya çıktığına dair görüşler de var. Bu durum, felsefenin gelişiminde Yunan medeniyetinin rolünün ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

Elif: Peki, sizce felsefi düşünce neden Antik Yunan'da sistemli hâle geldi? Diğer medeniyetlerde de bilgi birikimi vardı ama neden Yunanlar, bu konuda daha ileri gittiler?

Canan: Belki de Yunan medeniyetinin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısı bu gelişimi desteklemiştir.

Akademisyen: Çok güzel tartışıyorsunuz. Bu sorular ve düşünceler, felsefi düşüncenin tarihini ve gelişimini anlamamız için çok önemli. Felsefi düşüncenin farklı medeniyetlerdeki izlerini sürmek ve bu düşüncelerin nasıl sistemli hâle geldiğini irdelemek, felsefe tarihine olan bakış açımızı genişletecektir.

1. Ali, “felsefenin farklı toplumlardaki farklı biçimlerde kendini göstermesi” ifadesiyle ne anlatmak istemiştir? Açıklayınız.

Ali, felsefi düşüncenin tek bir yerde ve zamanda aniden ortaya çıkmadığını; farklı kültür ve toplumlarda, onların inançlarına, yaşam biçimlerine ve sorunlarına göre farklı şekillerde geliştiğini vurgulamak istemiştir.

2. Canan'ın, felsefi düşüncenin izlerine Çin, Hint ve İran medeniyetlerinde de rastlanmasına dair söyledikleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Canan'ın görüşü doğrudur. Çünkü felsefi düşünce sadece Antik Yunan'a özgü değildir; Çin, Hint ve İran medeniyetlerinde de insanın evreni, varlığı, bilgiyi ve insan ilişkilerini sorgulamasına dayalı örnekler vardır. Bu da felsefenin tek bir kültüre ait değil, insanlığın ortak bir düşünce çabası olduğunu gösterir.

3. Elif'in “Sizce felsefi düşünce neden Antik Yunan'da sistemli hâle geldi?” sorusuna siz nasıl bir cevap verirdiniz?

Felsefi düşünce Antik Yunan'da sistemli hâle gelmiştir çünkü Yunanlılar mitolojik açıklamaların yetersizliğini fark ederek akla dayalı sorgulamaya yönelmişlerdir. Doğa olaylarını yalnızca tanrılarla açıklamak yerine gözlem ve akıl yürütme ile anlamaya çalışmışlar, böylece düşüncelerini düzenli bir biçimde temellendirmişlerdir. Özellikle doğanın gözlemlenmesi ve doğaya dayalı sistemli cevapların verilmesi, felsefeyi bilimsel düşünceye yaklaştırmış ve onu mitolojiden ayırarak sistematik bir hale getirmiştir.

4. Akademisyenin, felsefi düşüncenin farklı medeniyetlerdeki izlerini takip etmenin önemine dair görüşünü felsefi düşüncenin gelişiminde kültürel etkileşimin, tarihsel birikimin ve toplumsal koşulların etkisini göz önünde bulundurarak açıklayınız.

Akademisyenin görüşü önemlidir çünkü felsefi düşünce tek bir medeniyetin ürünü değildir. Farklı kültürlerde ortaya çıkan sorgulamalar, düşünceler ve deneyimler, felsefenin gelişmesine katkı sağlamıştır. Kültürel etkileşim, toplumların birbirinden öğrenmesini sağlamış; tarihsel birikim, yeni düşüncelere zemin oluşturmuştur. Ayrıca toplumsal koşullar (siyasi yapı, özgürlük ortamı, ekonomik durum) felsefenin sistemleşmesini hızlandırmıştır. Bu nedenle farklı medeniyetlerdeki izleri incelemek, felsefenin evrensel niteliğini kavramak açısından gereklidir.

5. soruyu cevaplayınız.

5. Tablodaki ifadeler doğru ise (D) yanlış ise (Y) kutucuğunu işaretleyiniz. Yanlış olduğuna karar verdiğiniz ifadenin karşısına doğrusunu yazınız.

	İfade	Karar	Doğrusu
a	Felsefe; varlık, bilgi, değer gibi temel konuları sorgulayan bir disiplindir.	D (X) Y ()	
b	Tüm filozoflar, hikmet sahibi kişilerdir.	D () Y (X)	Her filozof hikmet sahibi olmayabilir; filozof, sorgulayan ve düşünen kişidir.
c	Felsefenin kökenleri, İlk Çağ medeniyetlerine dayanır.	D (X) Y ()	
ç	Felsefi düşünce hem Doğu hem de Batı medeniyetlerinde paralel olarak gelişmiştir.	D (X) Y ()	
d	Teorik bir uğraş olan felsefe, günlük yaşamla bağlantısı olmayan bir etkinliktir.	D () Y (X)	Felsefe, günlük yaşamla doğrudan bağlantılıdır; insanın varoluşunu, değerlerini ve sorunlarını ele alır.

6-11. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

10. sınıf öğrencileri Murat, Ebru ve Melek felsefe dersinin ardından felsefe hakkında konuşmaya başlarlar.

Ebru: Felsefe hakkında ne düşünüyorsunuz? Ben felsefeye ön yargılı yaklaştığımı fark ettim. Hâlbuki felsefe, tam bana göre bir etkinlikmiş. Öğrenmeyi ne kadar sevdiğimi herkes biliyor.

Murat: Haklısın, felsefe tam sana göre. Ben en çok felsefenin verilen cevaplarla yetinmeyip sürekli yeni sorular sormasını sevdim. Bu sorulara cevaplar aramak, verilen cevaplarla yetinmeyip yeniden sorular sormak bir bilgi treninde yolculuğa çıkmak gibi. Son durakta hikmet var ama sen o durağa ulaştığında senin felsefe yolculuğun sonlanmış oluyor.

Melek: Bana da filozofların karşılaştıkları her şeyi ilk kez görüyorlarmış gibi bir tutum takınmaları ilginç geldi. Felsefi düşüncüyü başlatan da onların bu tutumlarıymış.

6. Ebru'nun felsefeye karşı ön yargılarının değişmesinde felsefenin hangi özelliğini fark etmesi etkili olmuş olabilir?

Ebru'nun ön yargılarının değişmesinde, felsefenin insanı kalıplaşmış düşüncelerden kurtarıp özgürce sorgulamaya yönelten özelliğini fark etmesi etkili olmuştur. Çünkü felsefe, hazır doğruları kabul etmek

yerine onları yeniden düşünmeyi ve temellendirmeyi teşvik eder. Bu da Ebru'ya felsefenin aslında sıkıcı değil, düşünce ufkunu genişleten bir etkinlik olduğunu göstermiştir.

7. Murat'ın sözleri, felsefe ve hikmet arasındaki ilişkiyi doğru bir şekilde yansıtır mı?

Evet. Murat, felsefeyi bitmeyen bir soru sorma yolculuğu, hikmeti ise bu yolculuğun ufkunda beliren bir hedef olarak görmektedir. Bu yaklaşım, felsefe ile hikmet arasındaki bağı doğru biçimde yansıtır; çünkü felsefe, cevaplardan çok yolculuğun kendisiyle değer kazanır ve nihai hedef olarak bilgelik (hikmet) arayışını sürdürür.

8. Murat'ın sözünü ettiği “felsefenin cevaplarla yetinmeyip sürekli yeni sorular sorma” özelliğinin günlük hayatta ve bilimsel araştırmalarda nasıl bir önemi vardır?

Bu özellik, günlük hayatta eleştirel düşünmeyi ve problemlere farklı çözümler geliştirmeyi sağlar. Bilimsel araştırmalarda ise mevcut bilgilerin sorgulanarak yeni keşiflerin ve ilerlemelerin önünü açar. Yani hem bireysel hem toplumsal gelişim için temel bir dinamiktir.

9. Melek'in sözünü ettiği “filozofların karşılaştıkları her şeyi ilk kez görüyorlarmış gibi bir tutum takınmaları”nın felsefi sorgulama sürecindeki rolü sizce nedir?

Bu tutum, felsefede hayret etme özelliğini gösterir. Her şeyi yeniden ve farklı bir gözle görmek, merakı canlı tutar ve yeni sorulara kapı açar. Böylece felsefi sorgulama süreci başlar.

10. Aşağıdakilerden hangisinde Murat ve Melek'in ifadeleri felsefenin özellikleriyle doğru eşleştirilmiştir?

	Murat	Melek
A)	Rasyonel olma	Yığılımlı ilerleme
B)	Tutarlı olma	Refleksif olma
☒	Sorgulayıcı olma	Hayret etme
D)	Merak etme	Evrensel olma
E)	Sistemli olma	Şüphe etme

11. Bu metne göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Felsefede sorular cevaplardan daha önemlidir.
- B) Hayret etmenin sonucunda felsefe ortaya çıkar.
- C) Felsefede amaç hikmete ulaşmaktır.
- ☒ Soruların bittiği yerde felsefe başlar.
- E) Felsefe, sürekli bir bilgi arayışıdır.

12. soruyu cevaplayınız.

12. Tablodaki sorulardan felsefi soru niteliğinde olanları belirleyerek ilgili alana (✓) işareti koyunuz. Gerekenizi ilgili bölüme yazınız.

Soru	Felsefi Soru (✓/X)	Gerekçe
a) Gerçeklik nedir?	✓	Felsefi bir sorudur çünkü kavramın anlamını ve özünü sorgular
b) Hayatın anlamı nedir?	✓	Felsefi bir sorudur çünkü insana ve varoluşa dair evrensel bir problem içerir.
c) Elektrik nasıl üretilir?	X	Bilimsel bir sorudur; deney ve gözlemle kesin cevabı bulunabilir.
ç) Güzelliğin nesnel ölçütleri var mıdır?	✓	Estetikle ilgili felsefi bir sorudur; öznel yorumlara ve farklı görüşlere açıktır.
d) İnsan vücudunda kaç kemik vardır?	X	Biyoloji alanına girer; ölçülebilir ve kesin cevabı olan bir sorudur.

13-17. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

"Çevre Sorunlarına Farklı Yaklaşımlar" konulu bir seminerde konuklardan bilim insanı Hasan ve felsefe profesörü Cenk, bu konudaki görüşlerini sırasıyla şöyle dile getirmişlerdir:

Hasan: "Bizim görevimiz, çevre sorunlarının nedenlerini araştırmak ve bu sorunlara çözüm bulmaktır. Bunun için deneysel ve gözlemsel yöntemler kullanırız. İnsan aktivitelerinin çevreye etkilerini bilimsel araştırmalarla ölçeriz ve bu etkilerle mücadele için önlemler geliştirilmesine yardımcı oluruz. Örneğin sera gazı emisyonlarını azaltacak yeni teknolojiler veya biyolojik çeşitliliği koruyacak stratejiler geliştiririz. Ayrıca veri analizi ve modelleme ile gelecekteki çevresel değişimleri tahmin etmeye çalışırız."

Cenk: "Felsefi görüşlerimizle çevre sorunlarına daha derin bir bakış açısı ve etik bir çerçeve sunmayı amaçlıyoruz. Çevre etiği ile insanın doğayla ilişkisini sorgular ve bu ilişkideki sorumlulukları belirleriz. Felsefi tartışmalar yaparak doğanın korunması ile insan ihtiyaçları arasındaki dengeyi ararız. Örneğin utilitarizm çevresel kararların topluma en fazla faydayı sağlaması gerektiğini savunurken derin ekolojizm, doğanın kendi değerinin olduğunu ve korunmasının insan refahından bağımsız olarak gerekli olduğunu söyler. Felsefi bakış açıları; çevre sorunlarının toplumsal, politik ve ahlaki yönlerini inceler ve böylece bireylerin ve toplumların bu sorunlara karşı tutumlarını şekillendirmeye çalışırız."

13. Bilim ile felsefenin çevre sorunlarını ele alma yöntemlerini karşılaştırınız.

- Bilim, çevre sorunlarını somut veriler ve deneysel yöntemlerle analiz eder; felsefe ise bu sorunların etik, politik ve toplumsal boyutlarını sorgulayarak daha geniş bir perspektif sunar.

14. Felsefi yaklaşımlar, bireylerin çevreyle olan ilişkilerinde nasıl bir etki yaratabilir?

- Felsefi yaklaşımlar bireylerin doğaya yalnızca faydacı bir gözle değil, ahlaki bir sorumluluk ve saygı çerçevesinde bakmalarını sağlayarak bilinçli bir çevre duyarlılığı geliştirir.

15. Bilim ve felsefe, çevre sorunlarının çözümü için nasıl iş birliği yapabilir?

- Bilim, somut verilere dayalı çözümler üretirken; felsefe bu çözümlerin etik boyutunu ve toplumsal kabulünü tartışır. Böylece bilimsel araştırmalar felsefi değerlendirmelerle birleşerek hem teknik hem de insani bakımdan sürdürülebilir çözümler ortaya koyar.

16. Bireylerin, çevre sorunlarına karşı sorumluluk duygusu geliştirmelerinde çevre etiği nasıl bir etkide bulunabilir? Açıklayınız.

- Çevre etiği, insanın doğaya karşı ahlaki sorumluluğunu vurgular. Bu anlayış, bireyleri sadece kendi çıkarlarını değil, diğer canlıları ve gelecek kuşakları da gözetmeye yönlendirir. Böylece çevreye zarar vermekten kaçınan, bilinçli ve sorumlu davranışların gelişmesini sağlar.

17. Doğanın korunmasının yalnızca insan ihtiyaçlarından bağımsız bir değer olarak görülmesi, insan-doğa ilişkisini nasıl etkiler?

- Bu yaklaşım, doğayı salt “araç” olmaktan çıkarıp, kendi başına değerli bir varlık haline getirir. İnsan-doğa ilişkisini daha eşitlikçi ve saygılı bir zemine taşır. Böylece insanlar, doğayı sömürülecek bir nesne değil, korunması gereken bir varlık olarak görürler.